

ארבע כוסיית וודקה

שני דברים חשובים למרטי מר"ד יוחנן ברר, שחגג זה עתה את יום-הולדתו ה-85.

ביום הראשון שלי בכנסת, 1965, לקח אותי ברר לאולם המליאה, שהיה עדיין ריק, שילב את אצבעותיו באצבעותיי, כמינהגו, ונתן לי שיעור. "אל תלך לווערות", אמר, "אין לך מה לעשות שם. כסיעתי יחיד לא תוכל להעביר שם שום דבר. זה בינונו זמן. התרכז בפעילות כמליאה. שם המקום שלך, ושם תוכל לעשות גדולות."

ברר

נהגתי לפי עצה זו, וכך נוצר סיגנון פרלמנטרי חדש. סיגנון זה הוליד מאז הרבה חיקויים, וגם הרבה גזמות.

השיעור השני היה עוד יותר חשוב. ישבתי עם ברר במיוונו, ושיחתנו התגלגלה לוודקה.

עד אז נהגתי לשתות ויסקי, כדרכם של רוב הישראלים. ברר המיין אותי לביתו ברמת-גן כדי ללמד אותי לשתות את המשקה הלכריהלכן הזה.

בשעה היעודה (לאורה לא היתה בבית) ישכנו ליד שולחן, וברר לימד אותי לשתות וודקה בארבע צורות שונות: "גיש" (כמו שהוא), על קרה, עם פילפל ועם לימון.

כלומר: ארבע כוסיות, כזו אחר זו, כדי לעמוד על ההבדלים, ואחר-כך עוד פעם ארבע, כדי לעמוד על הדקויות, ואולי עוד פעם ארבע. לא ספרתי.

כנאה לגבר מאצ'ו, עליי להגיד כאן שבסוף הערב הייתי פיוכי כמו בראשיתו. אני בטוח בזה, אף שאינני זוכר. האמת היא שאינני זוכר דבר, חוץ מן העובדה ששרתי לעצמי בקול רם ובהתלהבות, בשעה שנהגתי הביתה.

שיחת חולין

נכנסתי לחנות קטנה כדי לקנות משהו. בעלת-החנות, צברית בשנות ה-40 שוחחה עם לקוחה קשישה יותר, בשעה שפישפשתי בסחורה.

קלטתי פה ושם קטעים של שיחת-חולין ערה. "אני רוצה לטייל קצת בחגים". "מרדכי שלא תבוא אלינו". "חשבתי לנסוע ל...". "תבואי לקצרין, אני גרה שם. את יודעת, בני נפל שם". האשה הקשישה, אולי בת 65, אמרה זאת אגב אורחא, מבלי לשנות את נימת-הקול הקלילה.

משום-מה היה נדמה לי שאמרה כי בנה נפל במלחמת-העצמאות. פניתי אליה ושאלתי: "קצרין? במלחמת-העצמאות?" "לא", אמרה האשה, כאילו ריברה על אירוע שאינו נוגע לה אישית, "זה היה במלחמת-יו"ם-כיפור. זה היה היום לפני 13 שנים. העירו אותי בשש כבוקר ואמרו לי".

בעלת-החנות ואני הנמכנו את מבטינו כאשמים. הם הולכים בנינו. אלפים. ביים אלה, ימי אוקטובר, מוכירים להם את המאורע הנורא ביותר שקרה בחייהם. בשבילנו אלה הם סתם ימים, ימי חגים. לרבים הם ימים נוראים פרטיים.

אולי הערה זו בשיחת-חולין היתה הדרך היחידה שבה יכלה האשה לפרוק את המעטה הנפשית הרובצת עליה, באוזני אנשים שאינם רוצים לזכור.

חצרות מפולשות

כאשר כתבתי את הכתבה על אישה-שנהה יצחק שמיר, נתקלתי בפרט קטן ומעניין. נתן ילין-מור כתב עליו: "מיכאל (שמיר) ידע את מבוואותיה של תל-אביב ואת כל החצרות המפולשות. שאפשר לנצל בעת נסיגה מפעולה כדי להטעות את הרופאים ולהמלט מהם..."

מה מיוחד בזה?

אז ככה. כשהתגייסתי לאירגון הצבאי הלאומי, בסוף 1938, זמרמה אחרי שמלאו לי 15 שנה, היה אחד מתפקידי הראשונים לעשות סקר על חדר-המדרגות בתל-אביב.

כלומר: הייתי עובר מבית לבית, עולה לגג, בודק אם הגג פתוח, ואם כן — בודק אם יש חדר-מדרגות שני לאותו הגג, או שהבית מחובר לבית שני שיש גישה לחדר-המדרגות שלו. המטרה היתה לסמן את כל הבתים אשר בורח מן המיטרה יכול היה להשתמש בהם להימלטות: לעלות לגג ולרדת בחדר-מדרגות שני. וגם את החצרות המפולשות, כמובן.

עברתי כך את כל הבתים של רחוב אלנבי, ממס' 140 עד 1, ואת כל החצרות היצטת והמקבילים.

למזכה המזל הניצח תל-אביב או עיר קטנה יחסית (תל-אביב הקטנה), אך עדיין לא קראנו לה כך.

כתוצאה מזה הכרתי את כל רוכי המילוט וההיחלצות. זה עזר לי לא פעם, כאשר הייתי צריך להסתלק במהירות מאתר של הפצת כרוזים-מתרת.

מכיוון ששמיר מכוגר ממני בשמונה שנים, לא היכרתי אותו. אני הייתי בפלוגת-הנוער (פלווגה ז') והוא היה בין המבוגרים שכבר עסקו בפעולות. עד כמה שאני יודע, לא הצטלבו רכיבנו. הוא היה זורק את רימוני-היד לבער רכבות וטומן פצצות בשוקים ערביים.

ואני הייתי מפיץ את הכרוזים שבהם דיווח האירגון על כך. מכיוון שהיכרתי אז לא רק את הבתים, אלא גם את

הפסיכולוגיה של האירגון, את האנשים ואת הרעיונות, היה לי יותר קל לכתוב על חייו של שמיר. את החללים הריקים בספיר יכולתי למלא בעצמי.

טרוריסטי כל העולם, התאחרו

רצה המיקרה שבאותו הזמן שחקרתי את עברו של יצחק שמיר בלח"י, קראתי גם את סיפורו של יוסי מלמן על האירגון של אברנידאל.

לא יכולתי להימנע מלשים לב לעובדה שיש רמיון רב בין שיטות-האירגון, הפסיכולוגיה ואף הסיסמות של שני האירגונים. איני בא, חלילה, לטעון שיש רמיון בין האירגונים עצמם. אני מתעב את אברנידאל, שבאחד מפירוטומו הגריר אותי כסוכן המוסר ורן אותי למוות, ובפירסום אחר תבע ממני לחזור לגרמניה. אברנידאל רצח כמה מטובי ידידי וחבריי, כמו סעיד חמאמי

ועיצאם אל-סרטאווי, שעליהם כתבתי זה עתה ספר. לח"י, לעומת זאת, מיטע להרוג יהודים, ולא היה עולה על דעתו לשים פצצות בבתי-הפילה ובבתי-ילדים, כפי שנוהג אברנידאל. אך גם אנשי אברנידאל בוודאי כטוחים שהם מקריבים את עצמם למען עמם.

רווקא ההברלים מוכיחים עד כמה מגוחך לדבר על "טרור בינלאומי". אילו פעל לח"י כיום, היה בלי כל ספק נקרא "אירגון טרוריסטי", ואנשים שיטחיים במישר-התעמולה ובאונג'בר-סיטות היו מצרפים אותו אוטומאטית לאותה מערכת מיסטיית של "הטרור הבינלאומי".

אין "טרור בינלאומי", וגם אינו יכול להיות. טרור (ולא חשוב איך נגדיר אותו) הוא שיטת-פעולה, שנועדה לשרת מטרה מסוימת. המטרה יכולה להיות טובה או רעה, שיחרור או דיכוי, פרוגרמערבית או פרו-מירוחית, וכדברל בין המטרות כן ההברל בין האירגונים. מה בין הצבא האירי הרפובליקאי ובין ה"קונטרס" כגבול ניקראגואה? מה בין המוג'אהדין באפגניסטאן ובין קבוצת כדרר-מינוהן?

א-אפשר לדבר על "תחתנות בינלאומית" או "חילה-אוויר הבינלאומי". טייסיה-קרב של כל המדינות משתמשים באותם הכלים, ועוברים את אותם האימונים, אך אין מערכת משותפת לטייס המפציץ יעד צבאי במלחמת-הגנה, בענן של פגזי נ"מ, ובין טייס המפציץ מנתר-פליטים בלתי-מוגן.

הספר של מלמן מרתק מבחינת הפרטים על אירגונו של אבר נידאל ושיטות-העבודה שלו. הוא מרתק כפליים לכל מי שהיה אי-פעם באירגון-מתחלת. (הבל שאינו מלווה בניתוח מדיני מעמיק יותר של החוויה הפלסטינית. בעיני מלמן, כך נדמה, זהו בליל של טרור, ותו לא. מכיוון שהטרור הוא נשק פוליטי, הניתוח הפוליטי האובייקטיבי הוא חיוני להבנת הטרור ומקורותיו, ותנאי מוקדם למאבק בו. משום כך חבל שגם מלמן חוזר על הקישקוש בעניין "הטרור הבינלאומי", זורק את כל הפלסטינים לתוך סיר "טרוריסטי" אחד ומתאים את עצמו לשיטת-המח הכללית. זה יעזור לספר להימכר בארצות-הברית. בכל זאת חבל).

אגב, הייתי עדי-ראייה לחיבור אחד הפרקים של הספר. זה היה בפברואר 1983. עמיתי להופיע עם סרטאווי באסיפה פומבית בלונדון. הגענו לשם תחת שמירה כבדה של סקוטלנדי-ארדר, והיכינו מאותו הקלעים עד שיטאסף הקהל (שהיה מורכב, כפי שהסתבר לאחד מכ, במידה רבה מצעירי ביתר ומאנשי אבר נידאל וג'ורג' חבש. גם ערב זה אני מתאר בספיר).

סרטאווי פרש לחדרון והתבודד, ואני חכיתי באפס-מעשה, כאשר ניגש אליי יוסי מלמן וביקש ממני לשכנע את סרטאווי להעניק לו ראיון בו מקום. סרטאווי היה ממוח, כי ידע שבהופיעו איתי באותו ערב הוא מתגרה באויביו. בכל זאת העניק למלמן את הראיון החפז, המצוטט בספר.

זה היה צירוף-מיקרים מוזר, כי באותו הערב נקבע גורלו של סרטאווי. למחרת היום פירסם אברנידאל בלונדון את ההודעה, שבה גזר מוות על סרטאווי (וגם עליי). כעבור שישה שבועות הוא נרצח.

כאלה אינם מתנצלים

לפני חודש סיפרתי כאן על "הפרוטוקולים של ז'קני אל-קודס" — סיפור שיקרי שהופיע בעמוד הראשון של ביטאון רק"ח, אל-איתיחאד. השויתי את הסיפור למעשיו של שר-התעמולה הנאצי, יוזף גבלס, שדגל בשיטת "השקר הגדול".

לפי סיפור זה נפגשתי בחשכת-לילה בסודי-טרור, בבית ערכי בבית-חנינה, עם איש-מדינה ירדני בכיר, מהדי עבר-אל-הארי, עם פקיד ישראלי בכיר מאוד (אלמוני) ועם שליח של השגרירות האמריקאית, אחד דייוויד גוד. "הריון התרכז סביב תוכניות הפיתוח הירדניות-אמריקאיות-ישראליות בשטחים הכבושים. כמו כן נודע שאורי אבנרי הפציר ורחף בכולם להפיץ, וברעש גדול, תוכניות אלה, ואמר דברים שהשתמע מהם שכוח אש"ף והשפעתו בשטחים הכבושים מתקרבים לאפס. הוא הוסיף שעל שילטון המלך חוסיין לנצל הזרמנות זו ולהציף שטחים אלה בדינארים."

ובכן, יש המשך. זמן קצר אחרי פירסום זה פירסם אל-איתיחאד הכחשה. ההכחשה באה מפי מהדי עבר-אל-הארי, שהתפטר והמכבר ממישרתו בממשלה הירדנית, כמחאה על מדיניות המלך חוסיין כלפי אש"ף.

לפי דרישת עבר-אל-הארי, שאיים על המערכת כמישפט דיבה, מיהר אל-איתיחאד להכחיש. ובכן, זה לא היה מיפגש פוליטי, אלא מישפחתי. אבנרי ואשתו הוזמנו על-ידי מישפחה פלסטינית לארוחת-ערב. לא דובר שם על תוכניות פוליטיות. לא היה שם שום ישראלי אחר. לא היה שם שום אמריקאי. כמילים אחרות: הסיפור כולו היה שקר וכזב.

הכחשה כפויה זו לא כללה אף מילה אחת של הבעת צער וחרטה. מובן מאליו שלא היתה בה אף מילה אחת של התנצלות כלפיי, על השקר הגס שנטפל עליי. זה בסדר. גם גבלס לא התנצל מעולם.

הדוקטור

בא הביתה

כבר סיפרתי על מחלת רחל אשתי, שכוכחה הגענו לחרר-המיון של הדסה בתל-אביב.

השאלה היא: איך הגענו בכלל לחדר-המיון? היא שכבה במיטה, אחרי לילה של הקאות ושילשולים, מלווים בעוויתות. כבוקר היה לה חום גבוה, ובמשך היום עלה החום ל-39.5 מעלות.

מה עושים כמצב כזה? כמו שלמדנו משחר ילדותנו: מטלפנים לרופא, והרופאור בא.

הדוקטור בא? ביי-הוא בא!

אנחנו חברים בקופת-חולים מכבי, מזה הרבה-הרבה שנים. שילמנו לה הרבה-הרבה כסף. טילפנתי לרופא בקופת-החולים מכבי. סיפרתי לו.

הרופא היה מלא אהדה. הוא הציע שאשתי תבוא אליו. אמרתי לו שהרבר אינו אפי שרי, אין לה כוח לקום ולהת-לבש. אז ביקש ממני שאבוא אליו, כדי שירשום לה תרופות. מבלי לברוק אותה, כמובן, כך עשיתי.

למחרת היום עלה החום ל-39.8 מעלות. היא שכבה במיטה תשושה וסחופה. טילפנתי שוב.

"שתיקה מונית ותבוא אליו מייד", אמר בראגה.

ד"ר גרינבאום

נדמהנני. רחל היא בתו של רופא. הד"ר ארנסט גרינבאום מרח' כרייהודה 200 היה גם הוא רופא בקופת-החולים מכבי, אחרי שהיה רופא ילדים על הרבעון.

בכל יום, אחרי שעזת-הקבלה הרבות במירפאה שבביתו, היה הד"ר ארנסט גרינבאום מדרק את שולי מיכנסי במלקות-כביסה, עולה על אופניו ורוכב לחולים שהיה להם חום.

הוא לא ידע שאפשר להזמין חולים כאלה שיבואו אליו. אילו סיפרו לו על כך, היה מודע. האפשרות הזאת כלל לא עלתה על דעתו. איך מקימים אדם חולה, קורח מחום, ומושיבים אותו בחדר-המתנה בין אנשים חולים אחרים?

מאז קרה משהו בארץ. קרה משהו ברפואה. על כל פנים, לקחנו מונית. נסענו לדוקטור. הוא הכניס אותה לחדר-המיון של בית-החולים לעירוי דחוף. רחל הכריאה, אך הרפואה נשארה חולה.